

**VŠĮ KRETINGOS PSICHIKOS SVEIKATOS CENTRO NARKOMANIJOS
PREVENCIJOS PROGRAMA 2005-2007 M.**

I. SITUACIJOS ANALIZĖ

1. PSO duomenimis, apie 400 milijonų kenčia nuo psichikos ir nervų ligų, turi psichosocialinių problemų, susijusių su alkoholio ir narkotikų vartojimu.

2. Pagal alkoholio suvartojimą Lietuva pirmauja Europos Sąjungoje. Girtavimas ir alkoholizmas išlieka viena iš skaudžiausių Lietuvos problemų, keliančių rimtą grėsmę modernios valstybės vizijai ir sėkmingai ekonominei bei socialinei plėtrai. Vien alkoholinių psichozių skaičius 2004m. pasiekė 80,8/100 000 gyventojų rodiklį. Ligtumas priklausomybėms alkoholiui Respublikoje 2004m. siekė 1761/100 000 gyventojų, Kretingos raj. -1370/100 000 gyv.

3. Pastaraisiais metais daugėja kitos priklausomybės – narkomanijos atvejų. Europos Tarybos vykdomo projekto dėl alkoholio ir kitų narkotikų vartojimo Europos mokyklose (ESPAD) tyrimo duomenimis, Lietuvoje 1995 m. nelegalius narkotikus bandė 3,2 proc. 15-16 metų moksleivių. 1999 metais šis rodiklis išaugo iki 15,5 proc. (5 kartus). 2003 metais narkotikų vartojimas tarp 15-16 metų moksleivių stabilizavosi ir sudaro 15,6 proc. Tam turėjo įtakos vykdomos Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 1999-2003 m. programos priemonės mokyklose ir bendruomenėje. Lyginant 1999 m. ir 2003 m. duomenis, tarp 15-16 metų moksleivių 3 kartus sumažėjo heroino vartojimas, tačiau daugiau vartojama kanapių preparatų ir amfetamino. Tyrimas atskleidė didėjančias alkoholio, tabako bei raminamųjų ir migdomųjų preparatų vartojimo tendencijas.

4. Alkoholiniai gėrimai moksleiviams tapo labai populiarūs ir dažnai neišvengiama bendravimo priemonė. Nežiūrint to, kad daugelis moksleivių žino ir supranta, kad alkoholis pakenktų sveikatai, tačiau jų dalis nurodo daug „teigiamų“ alkoholio vartojimo pasekmių. Beveik pusė moksleivių galvoja, kad pavartoję alkoholio, jie taptų draugiškesni, atviresni, pajustų atsipalaidavimą. Nemažai moksleivių nurodo, kad jie užmirštų savo problemas, nemoka jų spręsti kitaip, susidoroti su neigiamomis emocijomis, nemoka įveikti savo psichologinių problemų. Absoliuti dauguma moksleivių nežino ir netiki priklausomybės pavojumi. Tai rodo, kad moksleiviai negauna reikiamų žinių socialinių įgūdžių, nemoka ir nesugeba spręsti savo problemų, o šeima. Mokykla ir visuomenė nesuteikia jiems laiku paramos.

5. Tarptautinė patirtis rodo, kad narkotinių medžiagų vartojimo prevencija – tai ne tik žinių ir informacijos suteikimas. Prevencijos metodai privalo formuoti gyvenimo įgūdžius, tokius kaip

gebėjimas bendrauti, valdyti konfliktus ir stresus, gebėjimas racionaliai spręsti, reikalui esant, pasakyti „ne“, suvokti atsakomybę už poelgius. Todėl labai svarbu ugdyti socialinius įgūdžius: gebėjimą atsispirti bendraamžių (socialiniam) spaudimui, tinkamai vertinti reklamą, kai kuriuos suaugusiųjų veiksmus. Prevenciją šioje srityje vykdysime per vietines ir respublikines programas (projektus), kurie remia narkotinių medžiagų vartojimo prevenciją, formuoja bendrakultūrinius, socialinius įgūdžius ir nuostatas.

II. NARKOTINIŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO PREVENCIJOS KRYPTYS

6. Informacijos teikimas ir visuomenės nuostatų keitimas. Tikslas – padidinti visuomenės informuotumą apie narkotikų vartojimo žalą, sumažinti narkotinių medžiagų vartojimą, gerinti nukentėjusių nuo narkotinių medžiagų vartojimo asmenų sveikatos priežiūrą, mažinti neigiamas narkotinių medžiagų vartojimo pasekmes;

7. Įtraukti į ikimokyklinių ir įvairių tipų mokyklų ugdymo turinį narkotinių medžiagų vartojimo prevencijos klausimus, organizuoti literatūros, vaizdinių priemonių įvairaus amžiaus moksleiviams leidybą;

8. Organizuoti savivaldybėje komandinio darbo mokymą, seminarus ir konferencijas narkomanijos prevencijos klausimais;

9. Plėtoti sveikų mokyklų programą, daugiausia dėmesio skiriant narkotinių ir kitų priklausomybę sukeliančių medžiagų vartojimo prevencijai;

10. Gerinti psichikos sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą asmenims, vartojantiems narkotines ir psichotropines medžiagas;

11. Plėtoti ambulatorines paslaugas vaikams ir paaugliams su elgesio, emocijų ir psichologinės adaptacijos sutrikimais, turintiems riziką priklausomybėms;

12. Atlikti psichikos sveikatos centre greito narkotinių medžiagų nustatymo organizmo terpėse testus;

13. Mokyti pirminės sveikatos priežiūros, seniūnijų medicinos ir socialinius darbuotojus narkomanijos prevencijos ir ankstyvos diagnostikos įgūdžius;

14. Stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą narkomanijos prevencijos srityje.

III. PROGRAMOS TIKSLAI

15. Artimiausiojo laikotarpio tikslai yra šie:

- 15.1. Numatyti prevencijos priemonės didžiausios rizikos grupėms;
- 15.2. Parengti narkomanijos prevencijos mokymo programas pirminės sveikatos priežiūros specialistams;
- 15.3. Informuoti visuomenę apie psichologinės pagalbos prieinamumą vaikams, paaugliams ir suaugusiesiems, skelbiant pagalbos telefonu tarnybų telefonus;
- 15.4. Skleisti narkomanijos prevencijos idėjas visuomenės informavimo priemonėmis;
- 15.5. Organizuoti pedagogų kvalifikacijos kėlimo kursus – mokyti narkomanijos prevencijos mokykloje;
- 15.6. Leisti informacinius leidinius vaikams ir jų tėvams apie narkotikų žalą.
- 15.7. Nukreipti aktyvią sveikatos politikos veiklą į psichikos, ypač priklausomybės ligų prevenciją, sveikos gyvensenos formavimą, sveikatos ugdymą, prioritetą skiriant alkoholio vartojimo prevencijai.

16. Tolesniojo laikotarpio tikslai yra šie:

- 16.1. Diegti sveiką gyvenseną ir neigiamą požiūrį į žalingus įpročius;
- 16.2. Nustatyti didesnių socialinių problemų grupes ir teikti joms reikiamą socialinę, psichologinę ir medicinos pagalbą;
- 16.3. Užtikrinti psichologinės pagalbos prieinamumą asmenims, turintiems emocinių, elgesio, priklausomybės problemų, išgyvenantiems krizes, patyrusiems smurtą telefonu ir psichikos sveikatos centre;
- 16.4. Didinti visų visuomenės grupių, ypač vaikų ir jaunimo informuotumą apie narkotinių medžiagų vartojimo žalą, siekti sumažinti narkotinių medžiagų vartojimą jų tarpe.
- 16.5. Reguliariai skleisti informaciją apie psichologinę pagalbą teikiančias organizacijas ir pagalbos sau būdus;

16.6. Vertinti programos rezultatus, prevencinių priemonių poreikį, veiksmingumą, tikslinti veiklos kryptis.

IV. NUMATOMI REZULTATAI

17. Sustiprės psichikos sveikatos specialistų, socialinių paslaugų, nevyriausybinių organizacijų, švietimo, teisėsaugos struktūrų darbuotojų, įstaigų, organizacijų vadovų, religinių bendruomenių atstovų, visuomenės informavimo priemonių vaidmuo vykdant savižudybių, narkotinių medžiagų vartojimo bei smurto prevenciją;

4.5. bus sukurta kokybiška ir prieinama nukentėjusių nuo narkotikų vartojimo asmenų sveikatos priežiūros sistema;

Narkomanijos prevencijos programa Kretingos raj. 2005 -2007 m.

Priemonės pavadinimas	Vykdytojas	Įvykdymo terminas	Reikiamos lėšos, litais		
			2005 metais	2006 metais	2007 metais
I. Informacijos teikimas ir mokymas					
1. Parengti informacinį – švietėjišką straipsnį vietinei žiniasklaidai apie priklausomybės ligas, jų prevenciją	Kretingos PSC	2006m.01 mėn.			
2. Parengti ir išleisti metodinę priemonę pedagogams apie vaikų ir paauglių priklausomybių prevenciją (kaip atpažinti rizikos grupei priklausančius moksleivius, teikti jiems psichologinę paramą, bendradarbiauti su jų šeima)	Kretingos PSC	2006m.01 mėn. parengimas, 02 mėn. išleidimas		3600	
2. Organizuoti pedagogų kvalifikacijos kėlimo kursus – mokyti priklausomybių prevencijos (kaip atpažinti rizikos grupei priklausančius moksleivius, teikti jiems psichologinę paramą, bendradarbiauti su jų šeima) mokykloje	Kretingos PSC, savivaldybė	2006m.02 mėn.		400	
3. Organizuoti 2 d.seminarą priklausomybių prevencijos klausimais seniūnijų socialiniams darbuotojams, vaikų teisių apsaugos darbuotojams, šeimos gydytojams, psichikos sveikatos	Kretingos PSC, savivaldybė	2006m.03mėn.		1000	

slaugytojoms					
4. Nuolat skleisti priklausomybės ligų, akcentuojant priklausomybę alkoholiui, prevencijos idėjas visuomenės informavimo priemonėmis	Kretingos PSC, žiniasklaida	2005 -2007m.			
5. Parengti ir išleisti informacinius – švietėjiškus leidinukus apie priklausomybės ligas jaunimui, tėvams, jų sąryšį su savižudybėmis visuomenei ir platinti juos visuomenei per PSC, seniūnijas.	Kretingos PSC	2006m.01-03 mėn.parengimas, 2006m., 2007m. 04-05mėn. išleidimas		3400	3000
6. Nuolat mokyti įvairių specialybių darbuotojus – savanorius, pedagogus, medikus, moksleivius, studentus, tėvus ir visuomenės informavimo priemonių atstovus – priklausomybių prevencijos	Kretingos PSC	2005-2007m.			
7. Skaityti paskaitas švietimo, sveikatos, teisėsaugos institucijų ir įstaigų darbuotojams, religinių ir kitų bendruomenių nariams	Kretingos PSC	2005-2007m.			
8. Leisti informacinius leidinius bendrosios praktikos gydytojams, priklausomybėmis sergančių asmenų artimiesiems	Kretingos PSC, savivaldybė	2006-05mėn. parengimas, 2006 - 06 mėn. išleidimas		3600	
9. Mokyti kompleksinės pagalbos rizikos grupių vaikams ir jaunimui specialistus, dirbančius su rizikos grupės asmenimis	Kretingos PSC, savivaldybė	2006 – 2007m.	500	800	800

(gydytojus, slaugytojus, mokytojus, socialinių tarnybų, vaikų teisių apsaugos tarnybų, policijos darbuotojus), organizuojant bendrus seminarus					
II. Pagalba į priklausomybes linkusiems asmenims					
10. Organizuoti rizikos grupių vaikų ir jaunuolių psichikos sveikatos priežiūrą Kretingos savivaldybėje; ištirti paslaugų veiksmingumą ir prieinamumą	Kretingos PSC, savivaldybė	2005 – 2007 m.			
13. Informuoti visuomenę apie 800-ąją paslaugą visoje Lietuvoje vaikams ir paaugliams vyresnio amžiaus asmenims.	Kretingos PSC, savivaldybė, žiniasklaida	2005 – 2007 m.			
14. Teikti socialinės-psichologinės reabilitacijos paslaugas priklausomybės ligomis sergančių artimiesiems	Kretingos PSC	2005 – 2007 m.			
Iš viso			500	12800	3800